Dáma s kaméliemi

ALEXANDRE
DUMAS
syn

LEDA 2022

I

Podle mého názoru může spisovatel tvořit literární postavy až po prostudování mnoha lidských typů, podobně jako můžeme hovořit cizím jazykem, až když ho důkladně zvládneme.

Protože jsem dosud věkem nedozrál k činnosti tvůrčí, spokojím se přepisem toho, co jsem slyšel.

Ručím čtenáři za pravdivost tohoto příběhu, jehož všechny postavy kromě hlavní hrdinky dosud žijí.

Ostatně v Paříži žijí svědci většiny událostí, které popisuji, a ti by je mohli potvrdit, pokud by má záruka nestačila. Zvláštní shodou okolností jsem měl možnost důvěrně se seznámit s mnoha detaily, bez nichž by byl příběh neúplný a nezajímavý.

A teď k tomu, jak jsem se k těm všem podrobnostem dostal: 12. března 1847 mě upoutala v Laffittově ulici žlutá vyhláška o dražbě zařízení bytu včetně osobních předmětů. Dražba se konala po smrti majitele, jeho jméno však nebylo uvedeno; pouze se oznamovalo, že se dražba bude konat v Rue d'Antin číslo popisné 9 dne 16. března od dvanácti do pěti hodin odpoledne.

Kromě toho bylo ve vyhlášce uvedeno, že ve dnech 13. a 14. bude byt zpřístupněn pro všechny případné zájemce.

Podobné kuriozity mě odjakživa přitahovaly. Řekl jsem si, že si tuto příležitost nedám ujít a že se tam půjdu alespoň podívat, i když třeba nic nekoupím.

Druhého dne jsem hned po ránu zašel do Rue d'Antin.

V bytě už byli první zvědavci, kteří okukovali přepych vystavený jejich zrakům s údivem a dokonce s úžasem, třebaže sami byli oblečeni v sametu a kašmíru a u domovních vrat na ně čekaly elegantní kočáry.

Později jsem jejich zvědavost a údiv pochopil – při prohlídce mi brzy došlo, že jsem v bytě kurtizány. Přítomné dámy – dámy z vyšší společnosti – si zcela jistě přály spatřit soukromí jedné z žen, jejichž kočáry denně postřikují blátem ty jejich, jedné z žen, které mají tak jako ony (a dokonce přímo vedle nich) svou lóži v Komické opeře i v Italské opeře a které vystavují celé Paříži na odiv pyšné bohatství své krásy, šperků i skandálů.

Ta, v jejímž bytě jsme se právě nacházeli, zemřela. Počestné ženy tedy mohly vniknout až do její ložnice. Smrt pročistila ovzduší této skvostné stoky a měly by ostatně i výmluvu, kdyby jí bylo zapotřebí, že přišly kvůli dražbě, aniž věděly ke komu. Přečetly si vyhlášku, chtěly si prohlédnout to, co slibovala, a něco si vybrat. Zcela prosté. To jim však nebránilo, aby mezi všemi těmi nádhernými předměty nehledaly stopy života kurtizány, o níž se toho nepochybně hodně navyprávělo.

Tajemství bohužel odešlo s bohyní a ony přes všechno úsilí nevyslídily nic víc než to, co zbylo na

prodej po její smrti. Tedy nic z toho, co se zde prodávalo za života nájemnice.

Jinak zde bylo z čeho vybírat. Zařízení bylo přepychové: nábytek z růžového dřeva a od Boullea, sèvreské a čínské vázy, figurky z míšeňského porcelánu, hedvábí, samet a krajky, nic tu nechybělo.

Procházel jsem bytem za důstojnými, zvědavými dámami, které mě předešly. Vešly do pokoje s perským čalounem a, právě když jsem chtěl vstoupit za nimi, se překotně vracely s rozpačitými úsměvy ve tvářích, jako by se styděly za jakýsi nový objev. To mě podnítilo, abych do místnosti co nejrychleji vstoupil. Byl to budoár se spoustou drobnůstek, které svědčily o nesmírném přepychu zesnulé.

Na velké, tři stopy široké a šest stop dlouhé toaletce zářily celé poklady od Aucoca a Odiota. Byla to skvělá sbírka a ani jediný z té záplavy předmětů, zcela jistě nezbytných pro ženu, v jejímž domově jsme právě byli, nebyl z jiného kovu než ze zlata nebo stříbra.

Tato sbírka jistě vznikala postupně a nebyla dílem jen jednoho milence.

Budoár vydržované ženy mě nepolekal. Se zájmem jsem studoval i ty nejmenší drobnosti a povšiml jsem si, že všechny předměty byly umělecky cizelované a zdobené různými iniciálami a erby.

Prohlížel jsem si všechny ty předměty, z nichž každý dokazoval prostituci ubohé dívky, a v duchu jsem si řekl, že k ní byl Bůh milostivý, poněvadž nedopustil, aby došla obvyklého trestu, a dopřál jí zemřít v přepychu a v kráse, dokud nezestárla, neboť stáří je jakási první smrt kurtizán.

Vskutku není smutnějšího pohledu než na hříšné stáří, zvláště u ženy. Ztratila důstojnost a všem je lhostejná. A nejtrapnější jsou její věčné nářky, ne na to, že se dala špatnou cestou, nýbrž na to, že s vydělanými penězi špatně naložila. Znal jsem kdysi jednu bývalou lehkou ženu, které z její minulosti nezbylo nic než dcera, prý právě tak hezká, jako bývala její matka. Matka jí nikdy neřekla dcero, až teprve když po ní ve stáří chtěla, aby ji živila – údajně za to, že ji vychovala. Ta ubožačka se jmenovala Louisa. Uposlechla matku a nabízela se bez vůle, bez vášně a bez radosti, jako by vykonávala řemeslo – kdyby byl ovšem někdo kdy pomyslel na to, aby ji dal nějakému vyučit.

Vyrůstala v prostředí nevázaného života a hýření, do něhož se brzy sama zapojila, a to, nepochybně spolu s trvale chorobným stavem těla, v ní udusilo schopnost rozeznávat dobro od zla, která jí snad byla vštípena Bohem, ale kterou nikoho nenapadlo v ní rozvíjet.

Denně se téměř v tutéž hodinu procházela po bulvárech, vždy za bedlivého dozoru své matky, jako by pečlivá matka doprovázela svou hodnou dceru. Byl jsem tehdy ještě velmi mladý a neviděl jsem nic špatného na lehké morálce doby. Vzpomínám si však, že tento matčin hanebný dozor mě pohoršoval a znechucoval.

A navíc by snad ani panenská tvář nemohla vypadat nevinněji a vyjadřovat více smutku a utrpení.

Jednoho dne se obličej té dívky rozjasnil. Uprostřed nevázaností, které matka řídila, se hříšnici náhle

zdálo, že jí Bůh sesílá štěstí. A proč by ji ostatně Bůh, který ji z vlastní vůle stvořil, zanechal bez útěchy jejímu bolestnému osudu? Jednoho dne tedy poznala, že je těhotná. A v hloubi duše, kde se přece jen skrýval zbytek dívčí nevinnosti, se zachvěla radostí. Cesty lidské duše jsou nevyzpytatelné. Louisa běžela oznámit matce novinu, která ji tak potěšila. Je hanba to vyslovit, ale nevypravujeme si přece o nemravnosti pro zábavu, vypravujeme o skutečné události, o níž bychom snad měli raději pomlčet, kdybychom nebyli přesvědčeni, že je občas nutné odhalit utrpení bytostí, které jsou odsuzovány bez soudu a které jsou opovrhovány bez lítosti. Řekněme, že je to hanebné, ale matka odpověděla dceři, že nemají dost ani pro dvě, natož aby měly pro tři, že takové děti nejsou k ničemu a že těhotenství je ztráta času.

Pak porodní bába, kterou nazveme pouze matčinou přítelkyní, navštívila Louisu, ta zůstala několik dní na lůžku a vstala ještě bledší a slabší než předtím.

Po třech měsících se nad ní jakýsi muž slitoval a pokusil se o její duševní i tělesné uzdravení, ale poslední otřes byl příliš silný, a Louisa zemřela na následky přerušení těhotenství, kterému se podrobila.

Matka žije dosud. Jak? To ví jen bůh!

To mi táhlo myslí, když jsem uvažoval nad stříbrnými toaletními proprietami a, jak se zdálo, čas zatím značně pokročil, protože jsem v bytě osaměl s hlídačem, který ode dveří bedlivě hlídal, abych něco neodcizil.

Přistoupil jsem k muži, v němž jsem vzbudil tak vážné obavy.

„Pane," oslovil jsem ho, „mohl byste mi říct jméno nájemnice, která tady bydlela?"

„Slečna Markéta Gautierová."

Znal jsem tu dívku podle jména a od vidění.

„Cožpak," řekl jsem hlídači, „Markéta Gautierová zemřela?"

„Ano, pane."

„A kdy?"

„Jsou to asi tři týdny."

„A kdo povolil prohlídku bytu?"

„Věřitelé. Domnívají se, že to přispěje ke zvýšení výnosu z dražby. Lidé si můžou předem prohlédnout zařízení a podnítí je to k nákupu."

„Měla tedy dluhy?"

„Ach, pane! A jaké!"

„Ale dražba je nepochybně vyrovná."

„A ještě zbude."

„A komu připadne zbytek?"

„Jejím příbuzným."

„Ona měla příbuzné?"

„Zdá se, že ano."

Hlídač, uklidněný mými slovy a mým zájmem, řekl pár slov na rozloučenou a já jsem odešel.

Ubohá dívka, myslel jsem si cestou domů, jistě zemřela za smutných okolností, protože v jejím světě má člověk přátele, jen dokud se mu dobře daří.

A bezděky jsem byl osudem Markéty Gautierové dojat.

Někomu to bude patrně připadat směšné, ale jsem k lehkým ženám neobyčejně shovívavý a mám k tomu své důvody.

Jednou jsem totiž šel na komisařství pro pas, když tam právě dva strážníci přivedli nějakou dívku. Nevím, co provedla, vím jen, že plakala, po tvářích se jí kutálely hořké slzy a v náručí svírala několikaměsíční děcko, od kterého ji mělo vězení odloučit. Od té chvíle jsem nedokázal tak snadno pohrdat ženou.

II

Dražba byla stanovena na šestnáctého.
Mezi prohlídkami a dražbou byla jednodenní přestávka, aby byl čas sejmout obrazy, záclony a podobné předměty.

Vrátil jsem se tehdy právě z cest. Bylo celkem pochopitelné, že mi nikdo neoznámil Markétinu smrt jako velkou novinu, jak je mezi přáteli zvykem. Markéta byla hezká, ale čím více rozruchu působí život vyhledávaných žen jejího druhu, tím méně pozornosti vyvolá jejich smrt. Jejich slunce zapadá bez lesku, stejně jako vzešlo. Zemřou-li mladé, dozví se o jejich smrti jejich milenci, protože v Paříži skoro všichni milenci známé dívky žijí v důvěrném přátelství. Sdělí si navzájem několik vzpomínek a jejich život pokračuje, aniž by uronili jedinou slzu.

Když je dnes někomu pětadvacet, jsou u něho slzy tak vzácné, že je nemůže prolévat při kdekteré příležitosti. Ledaže to pozůstalí zaplatí. Pak množství slz závisí od peněz, které na to vynaloží.

Já však, třebaže můj monogram nebyl na žádném z Markétiných předmětů, jsem z vrozené shovívavosti a bezděčného soucitu, k nimž jsem se právě přiznal, byl nucen přemýšlet o její smrti déle, než si možná zasloužila.

Vzpomínal jsem, že jsem Markétu velmi často potkával na Champs-Elysées, kde se denně projížděla v modrém kočáře, taženém párem nádherných hnědáků, a že jsem si povšiml její důstojnosti, neobvyklé u takových žen, důstojnosti, která ještě zdůrazňovala její opravdu výjimečnou krásu.

Tyhle nebohé bytosti mívají na vycházce vždy nějaký doprovod.

Protože se žádný muž nepřizná ke svému nočnímu dobrodružství a ony se bojí osamělosti, brávají s sebou buď ty méně šťastné, které nemají kočár, anebo zestárlé, na nichž už není stopy po bývalé eleganci. A na ty se lze bez obav obrátit, chceme-li se dovědět nějaké podrobnosti o ženě, kterou doprovázejí.

U Markéty tomu tak nebylo. Přijížděla na Champs-Elysées vždy sama, v kočáře seděla nenápadně, v zimě zahalená do velkého kašmírového šálu, v létě oblečená co nejjednodušeji. Třebaže na své oblíbené projížďce potkávala mnoho známých, usmála se na ně pokaždé jen letmo, takže její úsměv byl zřejmý jen jim. Přesně tak by se mohla usmívat vévodkyně.

Nekroužila po Champs-Elysées, jako to dělaly a dělají její družky. Koně ji rychle unášeli do lesa. Tam z kočáru vystoupila, hodinu se procházela, pak zase nasedla a vracela se rychle domů.

Všechny tyto okolnosti, jichž jsem byl několikrát svědkem, mi teď vyvstávaly před očima a litoval jsem smrti té dívky, jako litujeme zničení krásného uměleckého díla.

Těžko jste mohli spatřit půvabnější a krásnější ženu, než byla Markéta.

Byla vysoká a možná až příliš štíhlá, dovedla však tento nepatrný nedostatek mistrně zakrýt oblečením. Kašmírový šál, jehož cíp sahal až k zemi, jí splýval na bocích po širokých záhybech hedvábných šatů a rukávník, který jí zakrýval ruce a který tiskla k hrudi, měl tolik dovedně uspořádaných záhybů, že ani sebenáročnější pohled by nenašel nic, co by se dalo jejímu zevnějšku vytknout.

Překrásná hlava vyzařovala zvláštní koketérii. Byla malá a, jak by řekl Musset, matka ji utvořila tak malou proto, aby ji mohla vymodelovat tak dokonale.

V nepopsatelně půvabném oválném obličeji zářily černé oči, nad nimi se klenulo obočí vykroužené tak přesně, že působilo dojmem, že je namalováno. Oči přikrýval závoj dlouhých řas, které vrhaly stín na růžovou pleť jejích tváří. Přikreslete ještě jemný, rovný, ušlechtilý nos s chřípím poněkud rozevřeným žhavou touhou po smyslném životě, přidejte pravidelná ústa, jejichž rty se půvabně rozvíraly, aby odhalily mléčně bílé zuby, vdechněte na pleť něžný broskvový pel, a máte představu o té půvabné hlavě.

Uhlově černé, přirozeně zvlněné vlasy se nad čelem rozdělovaly rovnou pěšinkou, ztrácely se v týle a ponechávaly volné dolní okraje boltců, v nichž zářily dva diamanty, každý v ceně čtyř až pěti tisíc franků.

Musím říct, že ač to zní nepochopitelně, nevázaný život nesetřel z Markétina obličeje nevinný, skoro dětský výraz, který byl pro ni charakteristický.

Markéta měla svůj portrét od Vidala, jediného umělce, který ji dokázal věrně zpodobnit. Měl jsem

po její smrti tento portrét několik dnů před očima a byl tak podivuhodně životný, že mi pomohl při popisu jejího zevnějšku, na což by má paměť jinak asi nestačila.

Některé podrobnosti jsem se dověděl později, uvádím je však nyní, abych se k nim nemusel vracet, až začnu vyprávět souvislý příběh.

Markéta se účastnila všech premiér a večery trávila buď v divadle, nebo na plesech. Kdykoli se objevila nová hra, mohli jste si být jisti, že Markétu spatříte v divadle se třemi předměty, bez kterých se nikdy neobjevila a které vždy ležely na pažení její přízemní lóže: kukátko, sáček s bonbony a kytice kamélií.

Dvacet pět dnů v každém měsíci byly kamélie bílé a pět dnů červené. Tohoto střídání barev si povšimli diváci v divadlech, kam chodila nejčastěji, její přátelé i já.

Nikdo nespatřil Markétu s jinými květinami než s kaméliemi. U její květinářky, paní Barjonové, jí nakonec začali říkat Dáma s kaméliemi, a to jí už zůstalo.

Věděl jsem jako jiní, kteří se v Paříži stýkají v určitém společenském okruhu, že Markéta bývala metresou mladíků z nejlepší společnosti, netajila se tím a oni sami se tím pyšnili, což dokazovalo, že milenci i jejich vydržovaná milenka si vzájemně vyhovovali.

Ale v posledních třech letech, od svého pobytu v lázních Bagnères, žila prý jen se starým vévodou, cizincem, velikým boháčem, který se snažil odvést ji co nejdál od dřívějšího způsobu života a, jak se zdálo, Markéta ochotně souhlasila.

Tohle mi o tom vyprávěli.

Na jaře v roce 1842 se cítila Markéta churavá a byla tak zesláblá, že jí lékaři doporučili lázeňskou léčbu, a proto odjela do Bagnères.

Tam byla mezi nemocnými vévodova dcera, která nejenže trpěla stejnou chorobou, ale byla Markétě tak podobná, že mohly být považovány za sestry. Mladá vévodkyně však měla tuberkulózu plic v nejvyšším stadiu a za několik dnů po Markétině příjezdu zemřela.

Vévoda, který zůstal v Bagnères z obvyklé lidské touhy zdržovat se v místech, kde jsme pochovali kus vlastního srdce, spatřil jednoho jitra Markétu v šeru lázeňského parku.

Měl dojem, že vidí stín vlastního dítěte, a jak ji míjel, uchopil ji za ruce a v dojetí ji objal. Ani se nezeptal, kdo vlastně je, a naléhavě prosil, aby ji směl navštěvovat a zbožňovat v ní živý obraz své mrtvé dcery.

Markéta byla v Bagnères jen s komornou; neměla proto obavy, že by se zkompromitovala, a vyhověla vévodovým prosbám.

V Bagnères však byli lidé, kteří vévodu brzy upozornili na pravé postavení slečny Gautierové. Pro starého muže to byla rána, neboť zde končila podoba s jeho dcerou. Ale už bylo pozdě. Dívka se stala jeho srdci nepostradatelnou, byla jediným důvodem a jediným smyslem zbytku jeho života.

Nebyl oprávněn ji soudit, nic jí nevytýkal. Otázal se jí jen, zda je schopna změnit svůj život, a nabízel jí za tuto oběť vše, oč by požádala. Slíbila.

Je nutno podotknout, že Markéta, tak plná života, byla nemocná. Hlavní příčinu nemoci spatřovala ve své minulosti a jakýmsi vnuknutím uvěřila, že jí Bůh zachová krásu a zdraví, když se dá na pokání a změní způsob života.

A vskutku, lázeňský pobyt, procházky, zdravá únava a spánek ji do konce léta ponenáhlu uzdravily.

Vévoda doprovodil Markétu do Paříže a pokračoval ve svých návštěvách u ní jako v Bagnères.

Lidé neznali okolnosti vzniku tohoto vztahu, a proto způsobil ve společnosti velký rozruch. Vévoda, proslulý velkým jměním, byl nyní všemi odsuzován. Styky starého vévody s mladou dívkou byly přičítány zhýralosti, časté u starých bohatých mužů.

Lidské řeči připouštěly všechno, kromě prosté skutečnosti.

Jeho otcovský cit k Markétě byl ryzí a jakákoli pohnutka kromě tohoto upřímného citu by mu připadala nemravná. Nikdy jí neřekl jediné slovo, jež by nemohla slyšet jeho dcera.

Rozhodně však nechci popisovat naši hrdinku jinak, než jaká vskutku byla. Řekněme si, že pokud byla v Bagnères, nebylo těžké dodržet slib daný vévodovi, a také jej dodržovala. Jakmile se však vrátila do Paříže, připadalo mladé ženě zvyklé na život naplněný radovánkami, plesy a dokonce i hýřením, že v osamělosti, přerušované pouze pravidelnými vévodovými návštěvami, zemře nudou, a do mysli i do srdce se jí vkrádala touha po dřívějším rušném životě.

A ještě je nutno podotknout, že se Markéta vrátila z lázeňského pobytu krásnější než dřív, že jí bylo